

Knut Gjerset: History of Iceland. New York, The Macmillan Company, 1924.

For første Gang møder man her paa et af Verdenssprogene en udførlig Islands Historie. Og da der ikke eksisterer et lignende Værk hverken paa de andre Verdenssprog eller paa de andre nordiske Sprog, og Islandsk i dets Nutidsdragt kun læses af enkelte Specialister, saa kan man med fuld Ret sige, at denne Bog har Bud til alle, som interesserer sig for Island, hvor i Verden de saa end bor og hvilket Sprog de end taler. Bogen er derfor vigtig nok til, at der bør skænkes den Opmærksomhed, især da den øjensynlig er bygget paa lange og sikkert møjsommelige Studier, og for en islandsk Anmelder er det en særlig Glæde at notere den Kærlighed til Emnet og den hjertelige Velvilje over for Island og dets Folk, som man overalt møder.

Man føler sig paa Forhaand venlig stemt overfor Bogen og dens Forfatter. Saa meget ærgerligere virker det, naar man opdager, at den, trods sine gode Sider, dog ikke svarer til de Fordringer, man maa stille med Hensyn til Nøjagtighed i det, der oplyses, kan dadles for alvorlige Udeladelser, nogle rent ud uforklarlige, og i høj Grad mangler ny og originale Synspunkter. Forf. har dels været altfor afhængig af sine Kilder, dels ikke udnyttet dem tilstrækkelig, dels ikke kendt eller benyttet Værker, som han kunde have raadspurgt, og som sikkert vilde have bragt ham til at ændre sin Opfattelse i flere Spørgsmaal. Det vilde have været i høj Grad ønskeligt, hvis han inden Trykningen havde kunnet underkaste hele Manuskriptet en grundig kritisk Gennemgang ved en Specialist.

Jeg vil først lige nævne det mindst væsentlige, Behandlingen og Retskrivningen af islandske Navne. Den er meget inkonsekvent og ofte forkert. Værre er positive Fejl m. H. t. Fakta. Saaledes paastaas der S. 20, at de islandske Landnamsmænd vedblev at betragte sig som norske Borgere. Intet kan være mere urigtigt — mange af dem var jo netop taget bort fra Norge »for at være fri for Konger og andre Forbrydere« som en af dem sagde, og Gang paa Gang hævdes det, ofte i kraftige Udtryk, at Islænderne intet vil vide af en statslig Forbindelse med Norge. Forf. indrømmer da ogsaa selv Side 53, at de betragtede sig som et særligt Folk. Side 28 anføres Svartkell som bedende den smukke Bøn: »Maa altid godt times de gamle og godt times de unge«; det var ikke Svartkell, men hans Sønsøn Glúm Thorkelsson. S. 54 er Kjartan Ólafssons berømte Svar til Kong Olaf Tryggvason misforstaaet. Forf. gengiver det som »he would accept the new

faith, and would show the god Thor little honor on his return to Iceland« — Kjartans Ord var (Kálunds Udg. af Laxdæla S. 149) »þat ætla ek mér at taka því at eins við trú í Noregi at ek meta lítils þór enn næsta vetr, er ek kem til Islands« ɔ: »jeg agter ikke at antage (den ny) Tro her i Norge med mindre (jeg føler mig sikker paa, at) jeg kan agte Thor ringe næste Vinter, naar jeg kommer til Island«. Den sproglige Form viser, at dette maa være Meningen, og Kongens Ord bagefter i Sagaen bekræfter dette. Kjartan vil ikke tage mod den ny Tro paa Skrømt, han vil overbevise, og Kongen siger da, at han kan se det paa hans Miner, at han stoler mere paa sine egne Kræfter end paa Thor og Odin. — S. 85 siges, at Glúm Geirason har stævnet Digteren Ottar for Thorskafjordstinget, og at »Odds Sønner« [formodentlig Trykfejl for Ottar's] kom derhen for at hjælpe deres Fader, klædte saa pragtfuldt, at Folk troede, det var Aserne. Dette er helt forkert. Ifølge Landnáma, der citerer et samtidigt Digt om Begivenheden, var den anklagede en Digter ved Navn Oddr. Han havde tidligere digtet en Mindedrapa om Høvdingen Hjalti Thórðarson, hvis Gravøl var blevet fejret med en i Island uhørt Pragt (1440 Gæster) — og det var denne Høvdinges Sønner, Thorvald og Thórð, der mødte paa Tinget for at hjælpe Digteren og vakte saadan en Opsigt. S. 175 staar en slem Fejl. Der er Tale om Hrafn Sveinbjarnarsons Sønner, der hævner deres Fader. Der staar saa videre: »Hrafn's sons Thord and Sturla . . . directed their attacks against Sighvat and his son Sturla«; — det var netop ikke Hrafn's Sønner (som forøvrigt bar andre Navne), men Sønnerne af Hrafn's Dødsfjende og Morder Thorvald, der gjorde sig skyldige i de Ugærninger, som Forf. beretter om. S. 180 siges at Sturla Sighvatsson blev taget til Fange og henrettet efter Slaget ved Ørlygsstad; han faldt i Slaget, Skildringen af hans Død i Sturlunga er netop meget berømt, det var et Par af hans Brødre, der blev taget til Fange og henrettede. De genealogiske Forhold, der skildres paa Side 151 i Note 1, er helt forkerte. S. 277 kaldes Jón Arason Biskop til Skálholt, i St. f. Hólar.

Jeg kunde nævne mange flere Fejl af den Art, men dette er dog ikke den Slags, som jeg ansér for de værste, — de skyldes ligefrem Skødesløshed eller Uopmærksomhed og kan let ændres i næste Udgave. Dette bliver imidlertid vanskeligere ved Fejl af en anden Art, nemlig Forf.s Domme om historiske Begivenheder og Personer, som jeg af og til maa finde betænkelige.

Forf. staar vaklende overfor Spørgsmaalet, hvem der maa ansés for at være Islands første nordiske Opdager. Man er nu saa nogenlunde enig om, at det maa have været Svenskeren

Garðar Sváfarsson og ikke Nordmanden Naddodd. Iøvrigt er Forf.s Skildring af Landnamstiden i det hele og store god og overskuelig, og det bør fremhæves, at han S. 13 rigtig lægger Vægt paa, at Hoveddrivfjederen til denne store Udvandring fra Norge ikke udelukkende var de ændrede politiske Forhold ved Enekongedømmets Indførelse, uagtet dette naturligvis spillede en vis Rolle, men først og fremmest de økonomiske Bevægrunde, — Island frembød for Nybyggerne en stor Forandring til det bedre, naar man kom fra Vestnorges stejle Fjelde og ufrugtbare Klippekyster. Island var Datidens Canada i mangel en norsk Almuesmands Øjne. Men her er det meget beklageligt, at Forf. ikke kender Bjørn M. Ólsens vigtige Undersøgelse om Islands Folkemængde i Middelalderen. Den findes i Safn til sögu Íslands IV, 295—385 (»Um skattbændatal 1311 og manntal á Íslandi fram að þeim tíma«). B. M. Ólsen kommer til det Resultat, at Folkemængden Aar 965 har været ca. 60,000, Aar 1095 ca. 77,000 og Aar 1311 ca. 72,000. — Naar Forf. S. 20 definerer den *höldsrétt*, som islandske Statsborgere havde i Norge, som »the right of chieftains to own and inherit property«, er dette ikke rigtigt; »*höldsrétt*« har næppe haft anden Betydning, end at der i Tilfælde af Retskrænkelse skulde betales en højere Erstatning til en *höldr* end til en Mand af det menige Folk (*höldr* = *óðalborinn maðr*, jfr. B. S. Phillpotts: Kindred and clan S. 61 ff.); se forøvrigt Fritznors Ordbog under *höldr*: »*hölds rétt*, den Fyldestgørelse som tilkommer en *höldr* for tilføjet Retskrænkelse«; S. 169 omtaler Forf. det samme som »rights of a free native citizen in case of personal injury« — det er noget bedre, men dog, som ovenfor vist, heller ikke helt rigtigt.

Forf.s Skildring af Kristendommens Indførelse i Island lider af en Del Mangler. Det er et altfor stærkt Udtryk, naar han S. 52 siger, at det islandske Folk kunde være forblevet hedensk flere Aarhundreder længere, hvis ikke Olaf Tryggvason havde taget saa kraftigt fat. Netop det Faktum, at det gik saa let at faa Kristendommen indført, burde have overbevist Forf. om, hvor faldefærdig den gamle Tro allerede dengang var. Hvorledes skulde Island i flere Aarhundreder have været i Stand til at værges sig imod den kristne Indflydelse fra Nabolandene? Saalænge Vikingetiden varede, og en stor Del af det islandske Aristokrati endnu betragtede Sørøveri som en hæderlig Næringsvej, var der en svag Mulighed for, at en fredelig Paavirkning udefra kunde undgaas, men efter Sørøveriets Ophør i Beg. af det 11. Aarh. og med det tiltagende fredelige Handelssamkvem med Nabolandene vilde det have været umuligt at udelukke Island fra at komme ind under

Kristendommens Indflydelse. Iøvrigt vilde det have været ønskeligt, om Forf. havde benyttet Lejligheden til at give et Afsnit om Asatroen, navnlig som den artede sig i Island, og det islandske Folks religiøse Forestillinger, inden det antog Kristendommen. Fremstillingen af Forhandlingerne paa Altinget om Kristendommens Indførelse er altfor uklar. Forf. burde have fremhævet det vigtige Faktum, at begge Parter paa Forhaand havde lovet at respektere Lovsigemandens Afgørelse, og denne faldt saa i Kristendommens Favør, hovedsagelig af udenrigspolitiske Hensyn, og fordi Lovsigemanden Thorgeir, en erfaren og klog Statsmand, tydeligt har indsét, at det vilde være uklogt og i Længden umuligt at standse den mægtige Bevægelse, som havde sejret overalt i Verden. Forf. kunde have omtalt den græsk-orthodoxe Missionsvirksomhed, som ved Hjælp af armeniske Missionærer strakte sig til Island, og som bl. a. har sat Spor i Fristatstidens Lovgivning. Rimeligvis har Gustav Storm Ret i, at disse Gejstliges Besøg staar i Forbindelse med Harald Haarderaades Bestræbelser for at frigøre den norske Kirke fra Pavens Supremati. Det bør fremhæves stærkt, at naar de første Aarhundreder efter Kristendommens Indførelse (Tiden ca. 1000—ca. 1200) i det hele er en fredelig Tid, skyldes dette først og fremmest en Række kloge og kraftige Statsmænd, dels verdslige som Goden Snorri Thorgrímsson, Lovsigemanden Skapti Thóroddsson, den vise Njáll Thorgeirsson o. a., dels Gejstlige som de tre store Biskopper Isleif, Gizur og den hl. Jón Ögmundsson, meget mere end det skyldtes Kirken som saadan eller den egentlige Kristendom, som kun faa forstod og praktiserede, uagtet alle bekendte den med Læberne. Hvis Kristendommen virkelig havde haft nogen nævneværdig Magt hos Folkets brede Lag dengang, eller blot hos den overvejende Del af Aristokratiet, saa havde man kunnet vente, at Kirken kunde have optraadt kraftigere til at standse Høvdingernes Magtbrynde og voldsomme Færd i det 13. Aarhundrede, men intet er tydeligere end Kirkens virkelige Afmagt til at hæve Folket moralsk i det daværende islandske Samfund, trods enkelte fremragende Idealisters (St. Thorlák, Gudmund d. Gode) Forsøg paa at hævde dens Stilling.

Forf. er tilbøjelig til at undervurdere Middelalderens islandske Digtning, men til Gengæld overvurderer han den islandske Historieskrivning, naar han siger, at den er »a field in which they [ø: de islandske Historikere] had little serious competition in contemporary European literature«. Dette er en Overdrivelse, som ingen, der kender til samtidig europæisk Litteratur, kan godkende, — man tænke blot paa den byzantinske Historieskriv-

ning paa den Tid og paa Villehardouin, Joinville og andre. Man maa i høj Grad beklage, at Forf. ikke synes at kende det vigtigste Værk, som hidtil er fremkommet om Islands største Historiker, nemlig Prof. Sigurður Nordals Bog om Snorri Sturluson (Rvk. 1920). At Snorri var en genial Skribent, og at hans Edda og Heimskringla er en Pryd for Verdenslitteraturen, kan der næppe være delte Meninger om, men at kalde ham »a farsighted patriot« er ikke rigtigt, — hans Maskepi med Norge umuliggør, at man kan betragte ham saaledes, og uagtet det kaster et forsonende Skær over ham, at han tilslut brød med den norske Konge, hvad der kom til at koste ham Livet, saa kan man ikke helt frikende ham. Men han er interessant som faa, baade som Menneske og som Forfatter.

Naar nu Forf. har saa høje Meninger om de islandske Sagaskrivere, er det mærkeligt, at han udnytter dem saa lidt. Vi er saa heldige at have en Række Sagaer, der giver os fyldige og klare Billeder af forskellige islandske Stormænd og deres Færden i Tidsrummet ca. 960 og til ca. 1030. F. Eks. fremtræder Snorri Godi, Brødrene Gudmund den Mægtige og Einar Eyjólfsson aldeles tydelige for os. Men hvad der i Bogen berettes om den første, Islands betydeligste Mand paa den Tid, er, at han byggede en Kirke paa sin Gaard; Gudmund nævnes slet ikke, og hans vise Broder, hvis Raad paa Altinget hindrede Islands Underkastelse under Olaf den Hellige, nævnes heller ikke. Bandamannasaga, dette uforlignelige Billede af det islandske Aristokratis Forfald, regner Gjerset til de mere uhistoriske Sagaer, i Lighed med Grettis Saga. Det vilde ogsaa have været meget ønskeligt, hvis Forf. havde behandlet Islands Lovgivning og dets sociale og økonomiske Forhold i Fristatstiden noget udførligere. Han omtaler f. Eks. ikke den lovmæssige, gensidige Førsikring, som de islandske Bønder dengang havde indført. Ligeledes vilde det have været ønskeligt at faa udførligere Besked om den kulturelle Forbindelse mellem Island og Ulandet. Vi faar kun lidt at vide om den livlige Forbindelse med England, som dog — ikke mindst efter Kristendommens Indførelse — betød meget. Enkelte Islænderes Studieophold i engelske Klosterskoler (St. Thorlák) kom til at bære store Frugter; her skal der kun mindes om, det islandske Alfabets Laan fra det engelske, og at Bogkunst og Billedkunst viser tydelig engelsk Indflydelse.

Bogens svageste Afsnit er imidlertid Kap. 11—12, Tidsrummet ca. 1300—ca. 1520. Men Forf. har her en stor Undskyldning. Kilderne til dette Tidsrums Historie er saa faa og sparsomme, i Sammenligning med det nærmest foregaaende og det nærmest

efterfølgende Tidsrum, og der findes til Dato ingen fyldestgørende Behandling deraf. Island befinder sig efter Borgerkrigenes Tid og Kongedømmets Indførelse i en Stagnationsperiode, som navnlig bliver slem efter den sorte Død. Kongernes Politik gaar ofte kun ud paa at faa saa mange Penge ud af Landet som muligt, og om Regeringsforanstaltninger til virkelig Gavn for Folket er der kun sjælden Tale. Folkets lovlige Organ, Altinget, var ikke stort bedre end Kongerne, og Hirdstyrerne, Stormændene plejede kun deres egne Interesser, Gejstligheden ligesaa. Paa Folkets Tarv i det hele tænkte faa. Og dog er Tiden ikke uden Lyspunkter. Litteraturen er ingenlunde saa slet, som man ofte er tilbøjelig til at tro. Det er ikke rigtigt, som Forf. hævder, at efter 1400 »prose production was limited to letters and documents and a few annals«. Prof. Finnur Jónssons store Litteraturhistorie kunde have vist ham, at der er noget mere. Og til Tider fremkommer der Folk og Begivenheder, som vidner om en vis Kraft og Selvhævdelse overfor Udlandet. Forf. har faaet et for stærkt Indtryk af Islands Svaghed i denne Tid. Naar han siger, at engelske og tyske Købmænd har deltaget i Altingets Forhandlinger, saa passer dette ikke, — de har kun mødt som saa mange andre paa Altinget og underhandlet med denne Institution og den lovlige Øvrighed paa ordinær Vis.

I Grunden er Biskop Finnur Jónssons *Historia ecclesiastica Islandiæ* endnu den bedste Ledetraad gennem dette Tidsrum, navnlig naar den suppleres med de hertil hørende Bind af *Diplom. Isl.* og de to første Bind af *Safn til sögu Íslands*. Men man maa dog stadig erindre, at Finnur Jónsson var en lutheransk Biskop, og at hans Dom over de katholske Prælater og deres Kampe med verdslige Stormænd maaske er noget farvet heraf. Navnlig gælder dette de to Hólabisper Ólaf Rögnvaldsson og Gottskálf Nikulásson, som man i Nutiden næppe vil være tilbøjelig til at dømme saa haardt som tidligere, i hvert Fald ikke den sidste. Forf.s Dom (S. 270—271) slutter sig til den ældre Opfattelse. Overfor Stormændene repræsenterede Biskopperne som Regel en højere Kultur og en bedre Tingenes Orden i det hele og store; de var efterhaanden blevet de eneste, der havde tilstrækkelig Kraft til at kunne optræde paa hele Folkets Vegne mod Kronens og Hirdstyrernes Anmasselser, hvad Jón Arason tilfulde beviste, og man fristes nu og da til at ønske, at Kirken havde kunnet faa en saa stor Magt over Folket, at det havde kunnet samle sig helt og udelt om sine Biskopper til Kamp mod Fremmedherredømmet, i Stedet for som det dengang blev til Frafald og Splittelse og som Følge deraf et ynkeligt Nederlag og en Nedgangsperiode, som først er endt i vor egen Tid.

Fremstillingen af Reformationens Historie lider i høj Grad under, at Forf. øjensynlig ikke har benyttet Prof. Páll Eggert Ólasons monumentale Værk »Menn og mentir siðskiptaaldarinnar á Íslandi«, hvoraf i hvert Fald de to første Bind om Jón Arason og hans Modstandere (Rvk. 1919—20) kunde være kommen Forf. i Hænde, inden hans Bog gik i Trykken. Gjersets Fremstilling er paa flere Punkter meget uheldig. Det er for stærkt et Udtryk at sige, at Biskop Gizur, Reformationens Forkæmper, og Biskop Jón Arason, dens Hovedmodstander, var en Tid saa gode Venner, at de »lovede at hjælpe hinanden«. Det gjaldt i hvert Fald ikke deres kirkelige Politik. Begge spillede de et Forhalingspil. De forstod og skattede hinandens gode Egenskaber, men om en Eftergivenhed i deres Livssag var der ikke Tale. Biskop Gizur brød sig ikke om at lade det komme til en aaben Kamp med sin populære og mægtige Kollega, han ventede ganske rolig paa, at han skulde dø, i Forvisning om at ingen katholsk Gejstlig kunde findes til at fortsætte hans Kamp for den gamle Kirke med samme Kraft og Klogskab. Og Jón Arason holdt Kongen hen med fagre Ord og halve Løfter i Haab om, at Katholicismen snart vilde sejre i Tyskland og dermed ogsaa snart generobre Norden og omstyrte Kristian III.s daarligt befæstede Trone. I Skildringen af Jón Arasons sidste Kamp paa Sauðafell undlader Forf. helt at fortælle om den virkelige Grund til Toget, som var, at Biskop Jón vilde skaffe sin Søn Ari en Ejendom, som han havde et retsligt Krav paa, men som Daði Guðmundsson, Biskoppens eneste betydelige Modstander, ikke vilde afhænde. Begge Parter, Biskoppen og hans Søn paa den ene Side og Daði paa den anden Side, møder saa for Lovmandens Ret paa Gaarden — naturligvis begge med væbnet Følge, for at faa Sagen afgjort. Daði tilbyder Forlig og henskyder Sagen til endelig Afgørelse paa næste Alting; dette vil Modparten ikke gaa ind paa, og endelig tirres Daði til at bryde Tingfreden og overfalde Biskoppen og hans Følge og tage ham og hans Sønner til Fange, — noget som i Begyndelsen slet ikke synes at have været hans Hensigt.

Den Fremstilling, der gives af den isl. Litteratur i det 16.—18. Aarh., har store Mangler. Tidsrummets betydeligste verdslige Digter Stefán Ólafsson, »Islands Horats«, nævnes overhovedet slet ikke, heller ikke i det 18. Aarh. den paa saa mange Omraader fortjenstfulde Lovmand Páll Vídalín, en af Islands faa videnskabelige Jurister, og som Digter ogsaa betydelig. Der er intet Perspektiv i Fremstillingen — man faar f. Eks. nærmest det Indtryk, at Ole Worm og Jakob Langebek er samtidige. Björn Halldórsson, den store Folkeopdrager, den islandske Leksikografis

egentlige Grundlægger, Kartoffeldyrkningens Ophavsmand i Island, omtales heller ikke, og hans Svoger Digteren og Naturforskeren Eggert Ólafsson kun ganske flygtigt.

Forf.s Skildring af Monopolhandelen lader ogsaa meget tilbage at ønske. Hovedværket om denne Periode Jón J. Aðils, Einokunarverslun Dana har han langt fra udnyttet saa godt han burde, og heller ikke samme Forf.s Monografi om Skúli Magnússon. Jeg vil give et Eksempel som Bevis herfor. I enhver Fremstilling af de Reformforsøg, som blev gjort i denne Periodes Slutning, er der altid to Navne, der træder frem, Landfogden Skúli Magnússon og hans Ven Jon Erichsen (Eiríksson), Bibliotekar ved det Kgl. Bibliotek og Deputeret i Rentekamret. Jon Erichsen blev efterhaanden Regeringens mest betroede Mand i alt Island angaaende. Man kan godt sige, at han direkte eller indirekte havde en Haand med i alle de Reformforsøg, som Regeringen i hans Tid søgte at iværksætte paa Island, og naar Skúli Magnússon fik Regeringens Øre og kunde holde sig trods alle de forbitrede Angreb, der rettedes mod ham, har man ikke mindst Erichsen at takke derfor. For Islands økonomiske Opkomst betyder Erichsen derfor meget, og ikke mindre for dets Litteratur, ved at han blev Hovedmanden i »Lærdómslistafélagið«, et dels videnskabeligt, dels praktisk-patriotisk Selskab, hvis Skrifter den Dag i Dag nyder stor Anseelse. Dette Selskab, Forløberen for det isl. litterære Selskab, omtales heller ikke af Forf. — Paa en Islænder virker Udeladelsen af Jon Erichsen og Björn Haldórsson i Skildringen af Reformperioden i det 18. Aarh. omtrent som det vilde virke paa en Amerikaner at se de første Aartier af de Forenede Staters Historie skildrede med Udeladelse af Benjamin Franklin og Alexander Hamilton.

Skildringen af Islands Historie i det 19. Aarh. er meget bedre, men man træffer dog ogsaa der Unøjagtigheder. Det er meget omtvisteligt, om man i Nutiden kan nævne Bjarni Thorarensen og Jónas Hallgrímsson som den islandske Nutidslitteraturs største Digtere. Sig. Breiðfjörð er ikke den sidste Rimedigter, — der er flere efter ham. Jónas Jónasson var netop — i Modsætning til hvad Gjerset beretter — ikke særlig produktiv som skønlitterær Forfatter; hans Hovedbetydning ligger rimeligvis i hans Arbejder som Kulturhistoriker og Folkemindeforsker, og de vigtigste af hans Værker af denne Art er endnu uudgivne. Benedikt Björnsson, der S. 420 nævnes som fremragende Romanforfatter, har kun udgivet en lille Novellesamling; derimod omtales slet ikke den mest produktive islandske Dramatiker i Nutiden Indriði Einarsson, og i Opregningen af islandske Lyrikere i Nutiden savnes den, der i manges Øjne er vor største nulevende Digter, Stephan G.

Stephansson, — han omtales senere tilfældig som en Nybygger i Canada.

Det er mig en Glæde at notere, at Forf.s Fremstilling af Islands Selvstændighedskamp i det 19. Aarh. hører til Bogens bedste Partier. Dog burde det være fremhævet tydeligere, hvorledes den danske Regerings Holdning overfor Island tildels bestemtes af de politiske Stemninger i dansk indre Politik, og navnlig spillede Forholdet til den slesvigholstenske Bevægelse en betydelig Rolle. Stiftamtmand Trampes Forlangende om dansk Militær til Island var aldeles ikke hen i det blaa — set fra hans Standpunkt; det er et Faktum, at de slesvigholstenske Oprørere søgte at knytte Forbindelser deroppe — noget som selvfølgelig ingen Islænder indlod sig paa, — og Regeringen vidste god Besked hermed. Men det, som iøvrigt mere end alt andet har bestemt den danske Regerings Holdning, er den dybe Mistillid til Islands Evner til at staa paa egne Ben, — og desværre var der — navnlig i Begyndelsen — altfor mange Islændere, som nærrede lignende Anskuelse. Denne Regeringens Mistillid giver sig bl. a. Udslag i de hyppige kgl. Nægtelser af Altingets Love, efter at dette i 1874 havde faaet sin lovgivende Myndighed tilbage, — og disse Nægtelser virkede naturligvis kraftig til, at Islænderne i stigende Grad følte Kampen for udvidet Selvstændighed som en Nødvendighed for Folkets Fremtid. Forf. fører sin Bog ned til Nutiden og fortæller — paa sine Steder noget for udførligt — om de sidste Aars Begivenheder, Selvstændighedskampens Afslutning i 1918 og Kong Christian X.s Besøg i 1921. I Stedet for de mange uvæsentlige Detaljer kunde man have ønsket lidt mere Karakteristik af forskellige islandske Statsmænd, i hvert Fald de to nylig afdøde Modstandere Hannes Hafstein og Björn Jónsson, begge — hver paa sin Vis — overordentlig interessante Personligheder. Forf. omtaler Forbudsloven som »en stor social Reform«, — ja maaske for andre Lande, for Island har den hidtil været ganske overvejende til Skade.

Der er flere Ting, større og mindre, som man kunde indvende mod dette Afsnit, og mod hele Bogen, men jeg vil lade mig nøje med det forestaaende. Til Trods for dens Fejl bør man dog retfærdigvis indrømme, at Bogens Fremkomst er baade berettiget og ønskelig. Uagtet nemlig Videnskabsmanden, den virkelige Specialist, intet nyt kan lære af den, vil den for den store Mængde, som kunde ønske at vide lidt mere om Islands Historie, end hvad der fortælles i Konversationsleksika o. l., være et højst nyttigt Værk, og Bogens Fremkomst paa et Verdenssprog vil forøge dens

Nytte og sikre dens Udbredelse. Man maa med Skam tænke paa, at der ikke eksisterer et saa udførligt Værk om Islands Historie paa de nordiske Sprog. Der findes saa mange Behandlinger af Sagatiden, men de fleste af dem har samme Præg, de er skrevne af Samlere, Oldgranskere, der har lagt større Vægt paa Nøjagtighed i Detaljer end historisk Overblik. Og hvad de senere Tider angaar, mangler der endnu paa sine Steder paalidelige Enkeltundersøgelser og det store kritiske Oprydningsarbejde, der maa gøres, inden de egentlige Historikere kan tage fat. Her er det naturligvis de islandske Lærdes Pligt at gaa i Spidsen, og med det Arbejde for Øjne, der i en tidligere Generation er blevet gjort af Jón Sigurðsson og i vor egen Tid af Jón J. Aðils og Páll E. Ólason, maa man nære berettiget Haab om, at islandsk historisk Forskning vil faa en stolt Fremtid.

Sigfús Blöndal.

Alexander Bugge, Den norske Trælasthandels Historie. I. Fra de ældste Tider til Freden i Speier 1544. Skien 1925.

Endnu er c. $\frac{1}{5}$ af Norge skovklædt, og efter anstillede Beregninger antager man, at »i gamle Dage« dækkede Skovene c. $\frac{1}{3}$ af Landet. Ud fra disse Tal forstaar man ret Skovens Betydning for norsk Næringsliv, og da Forf. ikke snævert har begrænset sig til sin egentlige Opgave, giver Bogen i Virkeligheden en Udsigt over Norges Handel og Skibsfart i Middelalderen.

Allerede i Vikingetiden synes norsk Tømmer at være bleven indført til Lande, der enten var fuldstændig skovløse som Nordvesttyskland og Holland eller som England og Danmark manglede det for Skibsbygning saa nødvendige Materiale, Fyr. Noget hen i Middelalderen viser Bestemmelser i Landslovene, at man begynder at tillægge Skoven økonomisk Værdi, og hvor betydelig Tømmerhandelen efterhaanden er blevet, fremgaar af de engelske Toldruller fra Beg. af 14. Aarh., Forf. har fremdraget. De vigtigste Eksportører har ubetinget været Kronen og Kirken lige fra Klostrene til Ærkebispens i Nidaros, der alle havde egne Skibe, som sejlede paa østengelske Havne, først og fremmest Lynn, hvor der i 1304 indgaar ikke mindre end c. 40 norske Skibe. I Løbet af 14. Aarh. mistes dog det engelske Marked, idet Englænderne gaar over til at dække deres Forbrug fra Østersølandene, og samtidig bukker Nordmændene under for den overhaandta-